

LEVER ACTION!

Deel II

Filmster of 's-werelds eerste echte aanvalsgeweer?

We vervolgen de lotgevallen van de Winchester lever action geweren in het Europese militaire bedrijf van vlak vóór en tijdens de Eerste Wereldoorlog.

door Robert Teske

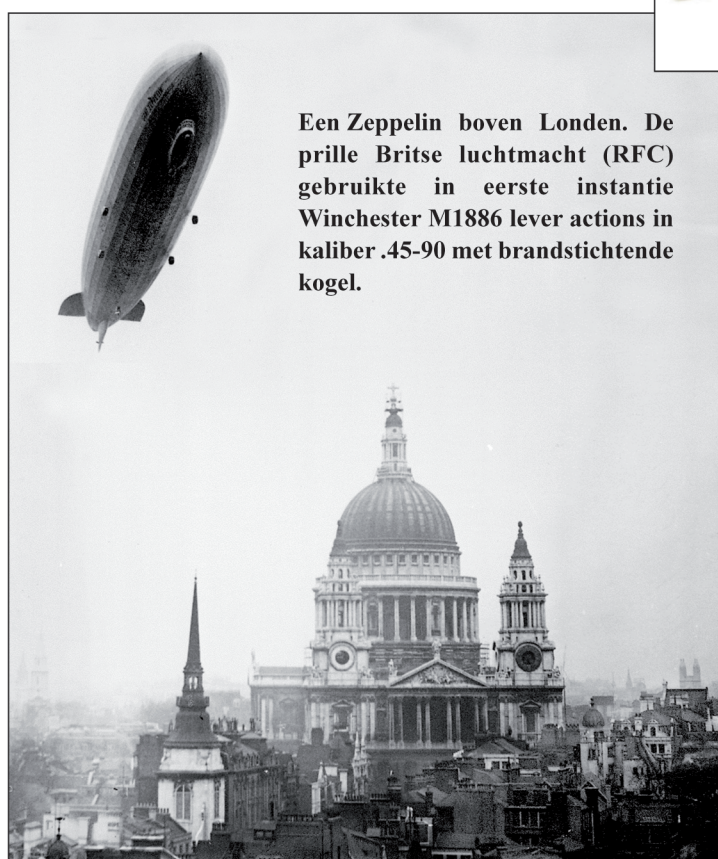
Er waren geen grote officiële orders voor de Winchester fabrieken tot de Eerste Wereldoorlog. Tijdens deze oorlog ontstond opeens een ommekeer in de gedachte dat een lever action wapen niet geschikt zou zijn voor militair gebruik. Men beseftte dat de Winchester modellen wel degelijk een grote rol zouden kunnen spelen. De geallieerden gingen als eerste overstag en kochten grote partijen wapens van Amerikaanse makelij.

Engeland, Frankrijk en Rusland schaften lever action geweren aan. Het betrof de modellen M1886, M1892, M1894 en M1895. Sommige werden besteld met speciale onderdelen. Ook werden orders geplaatst voor speciaal aangepaste M1894 en M1895 geweren.

Het minst aangekochte type was het Model 1886 (ook het duurste) terwijl het Model 1895 de bestseller werd.

ENGELAND

Al voor de Eerste Wereldoorlog was het Engelse "Office of War" zeer bezorgd over de ontwikkeling aangaande de Duitse luchtschepen. En ook tijdens de oorlog werd de bezorgdheid alleen

Een Zeppelin boven Londen. De prille Britse luchtmacht (RFC) gebruikte in eerste instantie Winchester M1886 lever actions in kaliber .45-90 met brandstichtende kogel.

maar groter; zeker door de eerste nachtelijke zeppelinaanval op 31 mei 1915 op Londen. De bombardementen op deze wijze uitgevoerd, zouden twee jaar doorgaan.

De Britten zaten direct wanhopig verlegen om een middel waarmee men die luchtschepen naar beneden kon halen. Al snel werden de toen in gebruik zijnde Martini Henry geweren in kaliber .577/.450 gebruikt om brandstichtende, pantser- doorborende en lichtspoor munitie te verschiepen. Let wel; het betrof hier een enkelschots lever action wapen!

Men koos voor het grotere .45 kaliber omdat de in dienst zijnde .303 kogel in deze periode van dreiging nog te weinig brandstichtende lading kon bevatten.

Zij bestelden 50 stuks Winchester Model 1886 repetiergeweren in kaliber .45-90 Winchester. Uiteindelijk het sterkste Browning ontwerp. Het

M1886 met uitvergrote .45-90 patroon

aantal geleverde wapens is echter nooit voor 100% zeker achterhaald. Er zouden later zeker meer wapens aangeschaft kunnen zijn maar dat is nergens meer te vinden.

Speciale brandstichtende munitie werd door de Engelsen zelf ontwikkeld en bijgeleverd. De hulzen werden geleverd door Winchester en Eley.

Het waren niet zomaar .45-90 patronen, ze hadden een specifieke kogel, kruitlading en huls lengte. De hulzen werden iets ingekort zodat een langere mantelkogel (32 mm lang met 240-260 grain vulgewicht) kon worden geplaatst. Zo bleef de totale patroonlengte (COL) gewaarborgd maar nam de ballistische coëfficiënt (BC) toe. Deze methode van laden werd gedaan voor zowel lichtspoor- als brandstichtende munitie. Niet alleen de BC moest toenemen, het wapen zou onder alle omstandigheden ook probleemloos moeten kunnen blijven repeteren. Ondanks de aanpassingen moest men wel degelijk vasthouden aan het principe dat de neus van de kogel vlak moest zijn, dit voor het aanwezige buismagazijn in het

Model 1886 en de kans op ontsteken van patronen tijdens terugslag.

Ander aandachtspunt gold de kruitlading van de "luchtballon-munitie". Er werd gebruik gemaakt van een nitro drijfvlading.

Deze .45-90 Winchester munitie werd gebruikt om vanuit een vliegtuig vijandelijke Duitse luchtschepen en ballonnen in brand te kunnen schieten.

Dankzij de Winchesters en de speciale munitie hadden de Britten in ieder geval iets om de vijand mee te treffen. Het gaf hen de tijd om effectievere wapens te ontwikkelen.

Na de oorlog doken in een krantenadvertentie opeens 17 stuks van deze Winchester Model 1886 wapens op. Eenieder kon ze aanschaffen. Het zal voor liefhebbers en verzamelaars zeer zeker een bijzonder wapen zijn om te bezitten.

France milicien met aan de muur een Winchester M1894 en op de werkbank een alleraardigst miniatuur kanon.

Onder: Winchester M1894 in kaliber .30-30 vervaardigd voor de Franse krijgsmacht.

Sporting Rifle Section.

A. G. PARKER & Co., Ltd., Boley Works, BIRMINGHAM. 179

New British Government Surplus .303 Martini Enfield Carbines.

This is an opportunity to possess a first quality weapon of handy size and weight suitable for a hunter and trapper at a moderate cost. It is sighted for the Mark VI Blunt nose .303 Cartridge which is well-known to be the most effective purely Military Cartridge for non-dangerous soft skinned game. The Martini action has never been equalled for reliability and though it is only a single loader, the sloping breech block makes it the speediest single shot action available. All of the parts of this weapon are British Government view marked and no better recommendation for quality and serviceability is known. For 15/- extra we can supply a .297/230 Carbine Morris Tube which enables the weapon to be readily adapted for small game. The .297/230 Morris Cartridge is obtainable in most parts of the British Empire and supplies of Mark VI .303 Cartridges at cheap rates are also available.

SPECIFICATION.

Weight 7½ lbs.	Overall length 37½ ins.	Length of Barrel 20 ins.	
List No. G.S.303, Price 55/-	Post free to any post office in the British Self Governing Dominions.		
.303 Mark VI Blunt Nose Cartridges	..... 12/6 per 100		These cannot be sent by Parcels Post
.297/230 Short Central Fire Cartridges	..... 10/6 per 100		
.297/230 long Central Fire Cartridges	..... 14/4 per 100		

BRITISH GOVERNMENT 1886 WINCHESTER RIFLES CALIBRE .45/90.

We have on hand at time of publication 17 of these large bore tubular magazine repeating rifles, in used but excellent condition, and fully guaranteed. We offer these rifles, singly, delivered to any post office in the British Empire at 50/- each.

List No. G.S.4590 .. .. . Price 50/- post free

BRITISH GOVERNMENT SURPLUS REVOLVERS.

We have a good number of .455 cal. Webley Service Revolvers in used, but Serviceable condition. Very few of the barrels show any signs of wear but the browning has been worn away from the parts exposed to contact with the holsters. We will deliver these singly post free to any part of the British Empire where permits to import can be obtained for 35/-

List No. G.S. 455 .. .. . Price 35/- post free
20/- extra for refinishing as new.

FRANKRIJK

Het bestaande Franse Model 1886 Lebel werd aan het front ingezet en het Gras Model 1874 werd voor service en support elders ingezet. Daarna werd van zwartkruit overgegaan naar nitro munitie. De Gras geweren moesten dus omgebouwd worden maar dit gehele proces verliep niet erg vlot. Men had daardoor een tekort aan wapens.

Winchester kreeg de opdracht om voor het Franse leger 15.100 stuks Model 1894 karabijnen te leveren in kaliber .30-30 WCF. Dit was dus na het Model 1866, de tweede aanschaf door Frankrijk. Tevens mochten de Amerikanen een order voor 15 miljoen bijbehorende patronen optekenen.

De levering van de lever actions en de munitie geschiedde van eind 1913 tot eind 1914. Het was geen vreemde aanschaf; de Fransen hadden in de historie al kennisgemaakt met het systeem (Model 1866) en waren er van onder de indruk.

Men eiste wel enige aanpassingen aan deze lever action. Het vizier moest ingesteld kunnen worden op meters en er moest een aansluiting komen voor een riem aan de zijkant van kolf en voorhout. Of Winchester deze aanpassing heeft verzorgd of dat de Fransen dit zelf hebben gedaan, is een discussiepunt.

De karabijn kon zo op de rug gedragen worden. In het Frans "bandoulière" genaamd.

Ze werden verstrekt aan

motorfietskoeriers, artillerietroepen, en transport units. Ook zijn ze gebruikt door de luchtmacht. Het wapen werd mee aan boord genomen als back up- en emergency wapen.

De levering geschiedde vreemd genoeg niet rechtstreeks door Winchester. Frankrijk kreeg ze geleverd in 1914 via de Remington fabrieken. Noord-Amerikaanse export voor Frankrijk werd namelijk verzorgd door de Remington fabriek.

Na de oorlog werden alle 1894-modellen verkocht aan onbekende partijen. Sommige zijn in België terecht gekomen en kregen ook Belgische tekens op het staal. Dat heeft velen doen twijfelen of ze zijn ingezet in Belgisch Congo. Er zijn wel degelijk wapens richting Belgisch Congo verstuurd.

Onderzoeker George Madis (één van de grootste Winchester kenners) heeft dit in een van zijn werken bevestigd.

Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog hadden de Fransen nog steeds 2/3e van de wapens in gebruik. Behalve 500 stuks in voorraad, waren er nog steeds 9200 in actieve dienst.

Best bijzonder als men bedenkt dat een "old style cowboy rifle" in actieve dienst was bij een natie die een grote rol heeft gespeeld in de Eerste Wereldoorlog.

Model 1892

Niet alleen de luchtmacht schafte een Winchester lever action wapen aan. Ook de Marine deed een aankoop. Zij kochten het tweede Browning ontwerp en wel het Model 1892. Er werden 20.000 stuks geweren van dit model aangeschaft, alle in kaliber .44-40 WCF. Veelal werden ze aan boord ingezet voor "guard duty" en "mine clearing". De Lee Enfield geweren gingen naar het front.

Model 1894

De Marine kocht nog een andere Winchester lever action, het Model 1894. Er werden ongeveer 5.000 stuks Model 1894 karabijnen aangeschaft en alle in kaliber .30-30 WCF. Deze wapens werden echter in het eerste jaar van de Eerste Wereldoorlog weer vervangen.

De merktekens van een "Franse/Belgische Congo" buks.

RUSLAND

Winchester kreeg eindelijk orders vanuit Europa maar wachtte op de grote klap.

Na de slag om Pleven (zie AK56 #140, Red.) waren tsaar Nicholas II en diens militaire staf erg onder de indruk van het lever action geweer. De tsaar beschikte over miljoenen Russische soldaten maar er waren lang niet zoveel geweren aanwezig om ze mee te bewapenen. Aldus bestelde men een grote hoeveelheid bij wisselende leveranciers. De levertijd van de fabrieken was echter een probleem. Iedereen was zich immers aan het bewapenen. De Winchester fabrieken bleken snel te kunnen leveren. Dat zou al binnen een maand na opdracht kunnen, beweerden de Amerikanen. Vanwege het doosmagazijn was hun M1895 model prima geschikt voor de Russische munitie die met een scherpgepunten kogel werkte. Het nadeel van het klassieke lever-action buismagazijn waarin kogel van de ene patroon tegen het slaghoedje van de volgende ligt, was daarmee ondervangen.

Vertragende aanpassingen

Het eerste contract werd in november 1914 getekend voor 100.000 Winchester Model 1895 geweren. Dat was exact een dag nadat de grote order voor de Mosin-Nagant grendelgeweren werd getekend. In december 1914 zou de eerste levering plaatsvinden en de uiteindelijke totale opdracht moest uiterlijk november 1915 uitgeleverd zijn.

Dat liep niet helemaal zoals gepland. Van beide kanten waren er problemen en de eerste leveringen werden pas in juni 1915 een feit.

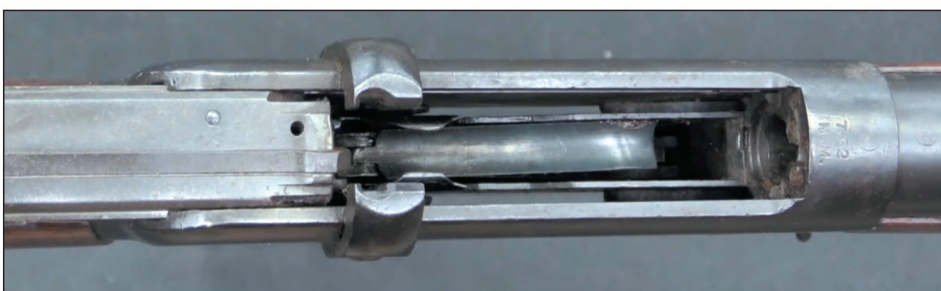
Zo waren er aanpassingen aan het ontwerp die voor vertraging zorgden. De Russen wilden laadclips van de Mosin-Nagant gebruiken voor de M1895. Bovenop het wapen zie je dan ook de geleiders zitten, de zogenaamde "stripper clip guides" voor de Mosin-Nagant clips. Ook het vizier moest worden aangepast aan de Russische equivalent van de yard, de Arshin (1 Russian arshin = 0.7112 meter).

Ondanks de tegenslagen werden alle 100.000 geweren maar twee weken na de uiterste datum geleverd.

Direct daarna kwam er weer een order, nu voor nog eens 200.000 stuks.

De Winchester M1895 in een Russische loopgraaf van de Eerste Wereldoorlog.

Boven: De laadopening voorzien van een stripperclip-geleiding voor de Russische 7,62 x 54R patroon.

Rechts: Het aan de Russische arshin aangepaste vizier.

Goud waard

Er werden in totaal 300.000 Model 1895 geweren besteld. Uiteindelijk zijn er 293.816 daadwerkelijk geleverd aan Rusland in kaliber 7.62x54R. De andere 6184 geweren zijn door transportongevallen of aanvallen door de Duitsers naar de zeebodem verdwenen. Het werd natuurlijk allemaal over zee vervoerd. De Russen vonden het Model 1895 een veel beter combat wapen dan de Mosin-Nagant. Ze werden grotendeels aan het front ingezet; daardoor zijn aanzienlijke aantallen verloren gegaan.

Ruim 20.000 geweren zijn in 1936 door Stalin aan Spanje verkocht. Ze werden geleverd aan strijdende partijen in de Spaanse burgeroorlog (1936-1939). De Russen werden voor deze levering betaald in puur goud.

Een gaaf exemplaar is niet makkelijk te vinden.

In het afsluitende deel komt de militaire carrière van de Winchester lever actions in de VS en Canada aan bod.

Russische 7,62 patronen. Omdat de M1895 een doos- in plaats van een buis magazijn had, konden er probleemloos gepunte kogels worden gebruikt.

De Russische M1895 heeft de sluitveiligheid in de onderkant van de spanbeugel.